Pražská konvence 2024: Jak obhajovat participativní amatérské umění

1. Úvod a účel dokumentu

Tento dokument představuje koncepční rámec definující klíčovou roli, přínosy a společenské dopady aktivit v oblasti amatérského umění. Je určen jako expertní podklad pro jednání s relevantními partnery – zejména **donátory, veřejnou správou, odbornými uměleckými sítěmi a tvůrci politik (politiky)** na lokální i národní úrovni.Neprofesionální umění není pouze volnočasovou aktivitou; je pilířem **kulturní demokracie** a integrální součástí **veřejné kulturní služby** . Jako takové vyžaduje systémovou podporu, která umožní jeho rozvoj v rámci celého ekosystému umění a řemesel. Tento materiál slouží také jako argumentační „checklist“ pro obhajobu práv a potřeb neprofesionálních tvůrců.„Amatérské umění dokáže spojit to, co hranice rozdělují.“ *(Tato citace vyjadřuje evropský konsenzus přijatý v rámci Pražské konvence 2024)***Autorská práva a podpora:** Dokument je volně k dispozici pro potřeby advokacie. Při citování uvádějte síť **Amateo** a „Pražskou konvenci 2024“. Publikace vznikla za podpory projektu **Culture Moves Europe** , financovaného **Evropskou unií** a realizovaného **Goethe-Institutem** .

2. Definice amatérského umělce a činnosti

Amatérský umělec (neprofesionální umělec) je osoba aktivně se účastnící tvůrčího procesu v široké škále disciplín: hudba, divadlo, vizuální umění (včetně **prostorové a objektové tvorby** či keramiky), tanec, fotografie, film, poezie či literární tvorba.

- **Aktivní participace:** Rozhodujícím znakem je tvůrčí vklad. Účastníci nejsou pasivními konzumenty, ale přímými aktéry, kteří formují umělecký obsah.
- **Charakter činnosti:** Aktivity jsou motivovány osobním rozvojem a sdílením, nikoliv primárně komerčními cíli nebo profesionálními ambicemi.
- **Struktura působení:**
- **Kontinuální pravidelná činnost:** Dlouhodobě udržitelné soubory (často s historií desítek let), poskytující stabilitu a hluboké komunitní vazby.
- **Projektová činnost:** Časově vymezené iniciativy, které slouží jako vstupní brána pro nové cílové skupiny a inovativní experimenty.

Modely financování a příklady dobré praxe

Zajištění financování je nezbytné pro krytí fixních nákladů **nestátních neziskových organizací (NNO)** působících v tomto sektoru.

- **Trvalé modely (jádrové financování):**
- **Institucionální podpora:** Roční příspěvky dle velikosti organizace (např. model v nizozemském **Fryslânu**).
- **Smluvní podpora obcí:** Financování výměnou za veřejnou kulturní službu (např. **italské dechové orchestry** , které zajišťují hudební doprovod občanských obřadů a výuku hudby).
- **Členské modely:** Pravidelné příspěvky účastníků (standard v UK).
- **Vlastní příjmy:** Prodej vstupenek, děl a nahrávek.
- **Distribuční modely a projektové granty:**
- **Zprostředkovaná podpora:** Stát deleguje prostředky na zastřešující agenturu, která je dále rozděluje členům (model **Slovenska** nebo německé **BMCO**).

- **Specializované fondy:** Cílené programy pro neprofesionální umění (např. německý **Amateurmusik Fonds**).
- **Korporátní partnerství:** Využití fondů velkých firem (v ČR zejména v energetice a telekomunikacích).**Srovnání:** Amatérské umění má pro společnost stejnou relevanci jako amatérský sport, avšak v oblasti finanční podpory a infrastruktury (obdoba sportovišť) zůstává výrazně podhodnoceno.

3. Význam amatérského umění pro jednotlivce

Děti a mládež

Včasné zapojení do uměleckých aktivit podporuje kognitivní rozvoj a sociální inteligenci. Hlavním cílem není výchova profesionálů, nýbrž budování celoživotního vztahu ke kultuře a aktivní participaci.

Dospělí

Neprofesionální umění je klíčové pro kvalitu života v každém věku:

- **Kreativita a měkké dovednosti:** Rozvoj inovativního myšlení, týmové spolupráce, komunikace a schopnosti vyjednávat společný cíl.
- **Sociální kapitál:** Efektivní prevence osamělosti a budování mezigeneračních vazeb.
- **Duševní a fyzické zdraví:** Budování psychické odolnosti (resilience) a prevence stresu. Konkrétní využití zahrnuje tanec pro pacienty s Parkinsonovou chorobou, sborový zpěv při léčbě CHOPN a dlouhého covidu či muzikoterapii u demence.

4. Význam amatérského umění pro společnost

Amatérské umění generuje hodnoty, které jsou zásadní pro zdravý společenský ekosystém:

- **Sociální inkluze:** Vytváří bezpečné prostředí pro spolupráci rozmanitých skupin (socioekonomické rozdíly, neurodiverzita, LGBTQ+, etnické menšiny).
- **Kulturní dědictví:** Je primárním nositelem **nehmotného kulturního dědictví** . Umožňuje (dobrovolně i nedobrovolně) vysídleným osobám udržet nebo obnovit kontakt s vlastní identitou.
- **Místní rozvoj:** Posiluje hrdost na komunitu, čímž brání vylidňování venkova a přispívá k revitalizaci sousedství (place-making).
- **Hospodářský přínos:** Sektor zaměstnává profesionální lektory a techniky, generuje poptávku po materiálech a prostorech.
- **Ekonomický dopad na jednotlivce:** Výzkumy potvrzují, že účastníci amatérského umění získávají dovednosti, které jim umožňují dosáhnout **statisticky vyššího zaměstnaneckého statusu** v porovnání s neúčastníky.

5. Menu doporučených opatření (akční plán)

Uznání, ochrana a mandát ANU ČR

V souladu s posláním **Asociace neprofesionálního umění ČR, z. s.** je nutné:

- Prosazovat neprofesionální umění jako legitimní nástroj **ochrany svobody slova, názoru a přesvědčení** .
- Zajišťovat **naplňování práva dítěte na účast v kulturním životě** prostřednictvím systémových opatření.

- Obhajovat zájmy sektoru v rámci legislativních procesů a tvorby strategií státní správy.

Přístup mládeže a vzdělávání

- Integrovat uměleckou výchovu do školních osnov a propojit ji s volnočasovými aktivitami.
- **Specifické vzdělávání učitelů:**
- Učitelé 1. stupně: Podpora v přímém vedení uměleckých aktivit (zpěv, kresba).
- Učitelé 2. stupně (všech specializací): Metodika kreativního přístupu k výuce vlastního oboru.
- Využívat influencery a digitální platformy pro budování komunit mladých tvůrců.

Zapojení dospělých a inkluze

- **Překlenutí kritického věku 18 let:** Aktivní oslovování absolventů škol a nabízení cest k další participaci.
- **„Honey projects“:** Rozvoj projektů s **nízkým prahem vstupu** (low-barrier), které jsou časově omezené a mají srozumitelné cíle pro začátečníky.
- Zajištění spravedlivého odměňování profesionálů (dirigentů, mentorů) působících v tomto sektoru.

Strategická spolupráce a data

- Využívat data k dialogu s rezorty (zejména zdravotnictví a sociální věci) o preventivních dopadech kultury.
- Prezentovat participativní umění jako nástroj pro komunikaci abstraktních politických cílů (např. klimatická změna, demokratické procesy).
- Posilovat význam zastřešujících sítí (např. **ANU ČR**), které dokáží efektivněji artikulovat potřeby sektoru než izolované subjekty.

6. Příloha: Výzkum a data

Příspěvky a dotazy zasílejte na: **comms@amateo.org** .**Klíčové zdroje a studie:**

- UNESCO: Pokyny pro inventarizaci nehmotného dědictví
- Zpráva WHO o roli umění ve zdraví a pohodě
- Report on Everyday Creativity for Everyone
- The Ecology of Culture (AHRC Report)
- Social Behavioural Research Group UCL – Databáze studií
- Creative Health Inquiry Report (UK)
- The Power of Music (Susan Hallam & Evangelos Himonides)
- Analýza sociálních dopadů kultury a sportu (UK Government)

Poznámka:
Evropská unie a Goethe-Institut nenesou odpovědnost za názory vyjádřené v této publikaci.